

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss ändring i gällande bestämmelser om vågar; given Stockholms slott den 14 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anför härefter: I sammanhang med metersystemets införande beslöt 1876 års riksdag vissa bestämmelser att införas i den allmänna stadga om mått och vikt, vilken kunde komma att av Kungl. Maj:t utfärdas. Andra stycket av punkten 6 i dessa bestämmelser hade följande lydelse: »Likarmade vågar, decimal-, centesimalvågar samt besman och pyndare skola, innan de i allmän handel och rörelse må begagnas, vederbörligen justeras, men äro icke underkastade den omjustering, som för mått och vikter är föreskriven. Begagnandet av decimal- och centesimalvågar samt

besman och pyndare i allmän handel skall vara underkastat de inskränkningar, Kungl. Maj:t bestämmer.» De med tillämpning av berörda bestämmelser utfärdade föreskrifter om vågar återfinnas i art. 2 och 7 av förordningen den 9 oktober 1885 om mått och vikt.

Sedan 1913 års riksdag, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, medgivit, att även s. k. pendelvågar finge justeras såsom lagliga vägningsredskap för att, med de inskränkningar Kungl. Maj:t bestämde, användas vid handel eller eljest, då varor avlämnades eller mottoges efter vikt, blevo bestämmelser härom införda i förenämnda förordning.

Fråga har nu uppstått, huruvida icke även ett annat slag av vågar — visarevågar med s. k. stathmosapparat — må få justeras såsom lagliga vägningsredskap. Dessa vågar karaktäriseras därigenom, att det, som på vågbron skall vägas eller med andra ord belastningen, uppväges av viktrullar eller pendlar, som genom förmedlingen av metallband, på vilka hela belastningen vilar, intaga föränderliga lägen, så att jämvikt uppkommer, varvid viktrullarnas eller pendlarnas rörelse förmedlar rörelsen av en visare, som på en tavla anger vikten.

Dylika vågar började förekomma i allmänna handeln i slutet av 1800-talet, då den svenska stathmosvågen infördes i marknaden. Den 7 september 1899 blev denna våg av dåvarande kontroll- och justeringsbyrån i enlighet med bestämmelserna i 32 § av förordningen om mått och vikt godkänd att användas vid tull- och postverken samt vid järnvägsstationer och hamnar för vägning, som avsåge allenast avgifters bestämmande. Den 7 april 1902 anhöll vågfabriksaktiebolaget Stathmos, att denna våg måtte få justeras såsom allmän handelsvåg. Under åberopande att man då ännu hade för liten erfarenhet för att med säkerhet kunna bedöma, huruvida stathmosvågarna vore fullt lämpliga för användning vid handel, avstyrkte kontroll- och justeringsbyrån bifall till den gjorda framställningen; och ledde densamma ej heller till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Sedermera har en annan våg med stathmosapparat — den s. k. heliosvågen — den 16 mars 1904 blivit av kontroll- och justeringsbyrån godkänd på enahanda villkor som stathmosvågen. Slutligen har mynt- och justeringsverket den 12 mars 1920 godkänt ett tredje slag av ifrågavarande vågtyp — den s. k. toledo tungviktsvågen — på enahanda villkor, som föreskrivits beträffande de två förenämnda vågarna med stathmosapparat.

Främställning
från fiskhallen
i Stockholm.

I skrivelse den 27 juli 1921 har nu föreståndaren för fiskhallen i Stockholm anhållit, att tre stycken s. k. toledo tungviktsvågar måtte

utan hinder av gällande bestämmelser och under förutsättning, att dessa vågar med avseende å riktighet och känslighet fyllde de fordringar, som vore gällande för tungviktsvågar av äldre godkänd typ eller till-äventyrs kunde varda av Kungl. Maj:t uppställda, finge i vanlig ordning justeras såsom handelsvågar för att användas i nämnda fiskhall.

Vidare har Aktiebolaget toledovåg i skrivelse den 14 september 1921 gjort framställning om att den s. k. toledo tungviktsvågen måtte godkännas såsom allmän handelsvåg. Till stöd för framställningen har bolaget åberopat, bland annat, ett utlåtande av mekaniska provningsanstalten, vilket utmynnar i följande sammanfattning:

Framställning från Aktiebolaget toledovåg.

»Undersökningen visar, att de missvisningar, som kunna uppstå vid en toledovåg med bandupphängning, utöver dem, som förekomma vid de som handelsvågar godkända pendelvågarna, äro ganska obetydliga och utfalla, särskilt om vågen justeras vid en tillräckligt låg temperatur, alltid så, att vågen visar mindre vikt än den, varmed den verkligen belastas, något som torde få anses vara en styrka vid dess användning som handelsvåg. De av belastningen oberoende felen, som äro de största, äro i varje särskilt fall möjliga att eliminera.»

Vidare har bolaget bifogat förutom åtskilliga andra intyg ett uttalande av professorn vid tekniska högskolan Hjalmar O. Dahl, däri denne förklarar, att det ej syntes föreligga skäl mot att ifrågavarande våg godkändes och justerades för handelsbruk, om vissa försiktighetsåtgärder anbefalldes.

I över berörda två framställningar avgivna yttranden har mynt- och justeringsverket erinrat, hurusom ämbetsverket redan i ett den 26 juni 1918 avgivet förslag till nya författningar om mått och vikt föreslagit, att även vågar med stathmosapparat måtte få justeras såsom handelsvågar.

Mynt- och justeringsverket.

Över framställningarna har vidare ingenjörsvetenskapsakademien avgivit infordrat utlåtande, därvid akademien med stöd av mekaniska provningsanstaltens ovan omförmälda utlåtande samt professor Dahls uttalande såsom sin åsikt framhållit, att det ej syntes föreligga något skäl mot att vågarna godkändes och justerades för handelsbruk, om vissa försiktighetsåtgärder anbefalldes, hindrande vågarnas användning för allt för små vikter i förhållande till vågens maximalkapacitet.

Ingenjörsvetenskapsakademien.

Härjämte har Stockholms handelskammare beretts tillfälle att i ärendet avgiva yttrande, därvid handelskammaren instämt i ingenjörsvetenskapsakademiens uttalande.

Stockholms handelskammare.

Framställning från Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

Slutligen har Svenska sockerfabriksaktiebolaget i skrivelse den 6 februari 1922 hemställt, att den s. k. toledo tungviktsvågen måtte få justeras såsom laglig handelsvåg.

Mynt- och justeringsverket.

I ytterligare ett den 25 februari 1922 avgivet yttrande i ärendet har mynt- och justeringsverket anfört, bland annat, följande:

»De felkällor, som vid vägning med vågar av ifrågavarande typ kunna visa sig, hava genom undersökningar, utförda av mekaniska provningsanstalten, på en toledo tungviktsvåg med 500 kilograms maximibelastning, visat sig härröra dels

a) från metallbandens längdförändring genom temperaturvariationer;

b) från metallbandens töjning vid belastning;

c) genom att främmande ämnen inkomma mellan banden och den kurva, på vilken de npprullas; samt

d) genom dödgång i utväxlingsanordningarna till visaren.

Det fel, som uppstår genom

a) uppgår för en vid $+10^{\circ}\text{C}$ justerad våg vid en temperatur av $+30^{\circ}\text{C}$ till -0.21 kilogram;

b) är så litet att det kan lämnas ur räkningen;

c) kan uppgå till ganska avsevärda belopp. Så t. ex. åstadkom en 0.08 mm. tjock pappersremsa mellan bandet och kurvan ett fel av -1.5 kilogram och en 0.03 mm. tjock sådan ett fel av 0.5 kilogram; samt

d) var vid den undersökta vågen så gott som intet.

Alla dessa felkällor måste på lämpligaste sätt undanröjas.

Den första a) kan göras möjligast minst, om föreskrift lämnas att justeringen skall ske vid $+15^{\circ}\text{C}$; den tredje c) kan till stor del förebyggas, om föreskrift lämnas, att stathmosapparaten skall vara skyddad så mycket som möjligt för tillträde utifrån, varigenom dels främmande ämnen icke kunna införas eller inkomma, dels rostning eller oxidering av metallbanden icke kan ske, och den fjärde d) har visat sig kunna förebyggas genom väl utförd konstruktion.

Vidare är att anföra, att dessa vågar, vilkas maximibelastning i allmänhet är ganska stor, icke, såsom såväl ingenjörsvetenskapsakademien som Stockholms handelskammare påpekat, lämpa sig att uppväga vilka mindre belastningar som helst, varför bör bestämmas den lägsta vikt, som får uppvägas med varje särskild våg. Mynt- och justeringsverket vill hemställa, att denna vikt bestämmas till 5 procent av högsta belastningen. Visaretaavlans gradering får sålunda icke börja med en vikt mindre än 5 procent av högsta belastningen, dock skall visarens noll-läge alltid vara utmärkt.

Allmänheten bör vidare erhålla tillfälle att, när den så önskar, göra sig förvissad om vågarnas rättvisande, varför bör stadgas, att vid platser, där vågar med stathmosapparat användes, alltid justerade vikter, uppgående till en tiondedel av högsta belastningen dock högst 100 kilogram, skola finnas till hands för denna undersökning.»

Departementschefen.

Vad i ärendet förekommit torde ådagalägga önskvärdheten av att visarevågar med stathmosapparat få justeras såsom lagliga vägningsredskap.

Såsom mynt- och justeringsverket erinrat, avgav ämbetsverket under år 1918 förslag till nya författningar angående mått och vikt. Förslaget innehåller, förutom åtskilliga andra ändringar i gällande stadganden, jämväl föreskrift, enligt vilken bestämmanderätten i avseende å vilka slag av vågar må kunna justeras såsom lagliga vägningsredskap skulle tillkomma Kungl. Maj:t. Denna föreskrift finner jag för min del lämplig. Berörda förslag, över vilket kommerskollegium den 19 december 1921 avgivit infordrat utlåtande, är för närvarande föremål för överarbetning inom mynt- och justeringsverket, och är det avsett att snarast möjligt efter det ärendets beredning slutförts förelägga frågan riksdagens prövning. Med avseende å ämnets omfattning läser emellertid proposition till den nu samlade riksdagen icke medhinnas.

Under nu berörda förhållanden och då det synes önskvärt, att förenämnda i förslaget inrymda föreskrift angående bestämmanderätten i avseende å vågars justering snarast möjligt vinner godkännande, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen förklara, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vilka slag av vågar må kunna justeras såsom lagliga vägningsredskap.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skall proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. E. Brimberg.